

A vásárló központok káprázatos fényén túl, és a ma már az általunk túlzásba vitt ajándékozások mögött, még mindig az a nem elfeledendő üzenet szól évezredek óta: Urunk irántunk viselt szeretetének megnyilvánulását, egyszülött fiának születését ünnepeljük **Karácsonykor**.

A szenteste és szilveszter-éjszakája, az újév közeledtével kezdetet jelöl. A **Karácsony** reményt adó, szeretettel eltöltő légkörében ne csak a szép pillanatok múlását bánjuk, hanem az eljövendő örömeknek nézünk elébe. Fogadalmakat teszünk, terveket készítünk mert az új évben, új kihívások, új elképzelések és álmok következnek. Ilyenkor ki-ki megújult erővel öleli magához saját ígéreteit, álmait, terveit, feladatait.

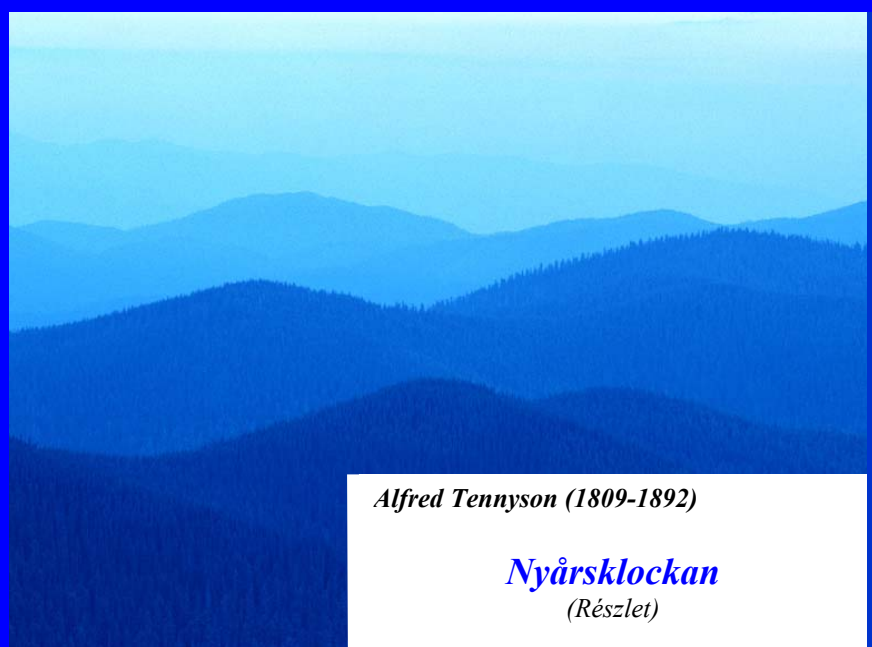
Tervez és ígér a **Magyar Liget** is, vagyis mindazok, akiknek köszönhetően olvasóink ezt a családi lapot kezükbe vehetik. Terveink sokfélék, ígértünk a régi: anyanyelvünk ápolásának, hagyományaink és művelődésünk szolgálatában állunk.

A gyors léptekkel közeledő ünnepek az új eljövételét ígérk olvasóink számára, és újat hoz a **Magyar Liget** olvasóinak is. A lap izlandi hírekkel bővül, amit új tudósítónk küld, és Tar Károly, a lap alapítója és eddigi szerkesztője, átadja felelős munkakörét nekem.

Megtisztelő kihívás ez számomra, mely tudom, kitartó munkát, folyamatos tanulást igényel. Köszönöm Károly bizalmát, amit igyekszem az olvasóktól is kiérdemelni. Ennek reményében kívánok:

**Áldott Karácsonyt
és békés, boldog Új Esztendőt!**

Lőrinczi Borg Ágnes

Alfred Tennyson (1809-1892)

Nyårsklockan

(Részlet)

*Ring, klocka, ring i bistra nyårsnatten
mot rymdens norrskenssky och markens snö
det gamla året lägger sig att dö...
Ring själaringning över land och vatten!*

*Ring in det nya och ring ut det gamla
i årets första, skälvannde minut.
Ring lögnens makt från världens gränser ut
och ring in sanningens till oss som famla.*

Újévóra

*Üss óra, kongj zord szilveszter éjszakán
az északi hideg havas tájba,
hol az óév dől halálos ágyba,
kongj lélekharangként föld és víz falán.*

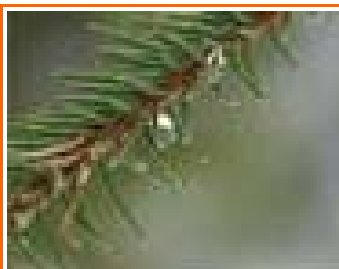
*Kongasd a régít, és szólítsd az újat,
az új esztendő ringó perceit,
hatalmasok hazugság-merszeit
kongasd, s szólítsd tévelygő igazunkat.*

Tar Károly fordítása

**Kellemes
karácsonyi
ünnepeket!**

**Boldog új
esztendőt!**

Tartalom:

Jelenidő 2-3, Malmöi Lap 4, Lundi Lap 5,
Oslói Oldal 6-9, Izlandról 9, Iskola 10, Gyermekeknek 11,
Szerelmes földrajz 12-14.

Lapunk a világhálón: www.hhrf.org/magyarliget
ISSN 1404-7780

Az Ághegy idei körútja

Képes beszámoló az Ághegy II. és III. kötetének bemutatásáról

Kitartó munkánk gyümölcseként és a Magyar Nyelv és Kultúra Nemzetközi Társaságának segítségével, az ősszel megjelent második kötet után, elkészült az **Ághegy** harmadik kötete. Komlós Attilát, a MNYKNT volt ügyvezető elnökét és a Határon Túli Magyarok Hivatalának megszűnte előtti elnökét vártuk, hogy a két kötetet, legfőbb segítőnkkel együtt svédországi körutunk alkalmával bemutassuk olvasóinknak, támogatóinknak. Sajnos, Komlós Attilának, az utolsó pillanatban le kellett mondania egy hétre tervezett látogatását, a körutat módosítanunk kellett, hogy az Ághegy-Liget Baráti Társaság kiadásait csökkenthesük.

Első utunk, november 28-án este, az Ághegy I. kötet svédországi bemutatójának helyszínére vezetett, a Magyar Köztársaság Stockholmi Nagykövetségére, ahol a szerkesztő ez alkalommal is „a haza éltető figyelméről” szólhatott, megköszönve azt, hogy „magyar földön” felsorolhatta mindazok nevét, akik munkáikkal hozzájárultak a három kötetben foglalt tizenöt lapszám szerkesztéséhez.

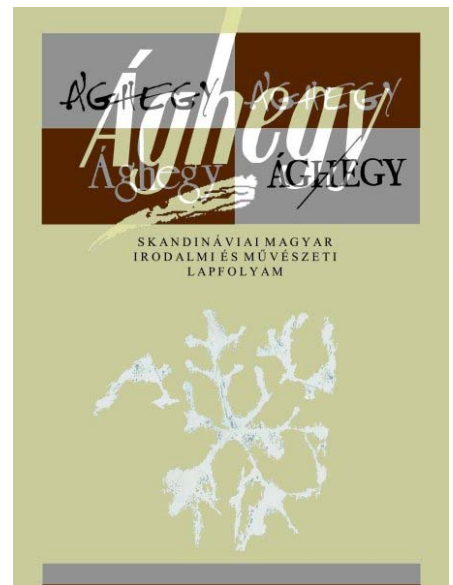
Alkotóink száma napról-napra gyarapszik, immár megközelíti a háromszázat. Az ünnepséget Kohári Lajos, a Nagykövetség első titkára nyitotta meg, a szerkesztőség munkájáról elismerően szólt Iklódy Gábor nagykövet úr, aki a továbbiakban is erkölcsi támogatásáról biztosította a folyóirat alkotóit. Az est, az első kötet bemutatásához hasonlóan most is Maros Miklós zeneszerző szervezésében művészi műsorral zárult amelyen Neufeld Róbert verseiből olvasott fel, Publik Antal pedig Somogyi György időszerű dalszövegét és Juhász Gyula költeményeket szavalt. Az est fénypontja Práda Kinga Sagvik fuvolaművész fellépése volt, aki Maros Miklós: New Bows /Új ívek/ és Deák Csaba: Fuvola című nem éppen szokványos, de mindenképpen nagy technikai tudást igénylő művét mutatta be emlékezetes sikerrel.

(Képösszeállításunk a 3. oldalon.)

Másnap, november 29-én, a Stockholmi Magyar Ökumenikus Önképzőkör vendége volt az Ághegy, ahol képzőművésznőnk Barta Magda kiállítását Kasza Imre nyitotta meg, majd Sántha Judit elnöknő mutatta be a szerkesztőt, aki a folyóirat céljáról és hasznáról beszélt majd verseiből olvasott fel.

November 30-án, az Idős Magyarok Klubjában mint mindig, most rövid, de gyümölcsöző beszélgetést folytatott a szerkesztő az olvasókkal, este pedig már Göteborgban várta az érdeklődőket, de meglepetésére, a két szervezőn kívül a négyezer göteborgi magyarból mások nem voltak kíváncsak az Ághegyre.

Ennél kellemesebb volt a lundi találkozó, ahol Drab Károly szobrainak megtekintése után Csillag János, Kasza Imre és a szerkesztő olvasott fel műveiből. Ünnepi alkalomhoz méltó körben ekkor adta át Csillag János, kristianstadi költő, azt a római pénzérmét, amit a jelenlévők tapsának kíséretében, az Ághegy támogatására adományozott. Köszönet érte!

Ez itt **Kasza Imre**, a borási Bevándorlók Intézetének ajándékozott műve előtt. A fotó abból az alkalomból készült, hogy az Ághegy szerkesztőjének ajánlatára, a Falvak Kultúrájáért Alapítvány a magyar kultúra külföldi terjesztéséért, a **Magyar Kultúra Lovagja** címre érdemesítette folyóiratunk munkatársát. Nevéhez fűződik a göteborgi gyermekrajz múzeum kialakításának és a Magyarok Világszövetségének segítségével létesített állandó Magyar Gyermekrajz Világ múzeum megteremtésének gondolata. A művész kitüntetésével az Ághegyhez kapcsolódó és az mkl. címet viselők száma ezennel immár négyre szaporodott Skandináviában.

Akik mellettünk járnak

Rózsai Rozália

A vajdasági Törökbecsén született, és jó ideje a malmöi gyerekek „sütemény és cukorka királynője”.

Édesapja építész volt, és olyan férjet választott, aki ugyanazon szakmában dolgozott. Rózsai Antal jó élettársa volt. Kislányukat, Zsuzsit, a nagybecskereki zenei gimnáziumban taníttatták, később aztán Lundban szerzett zenetanári képesítést.

A családban szerették a zenét, a nagyapja citerán játszott, apja szájharmonikázott, Rózsika pedig, kiváló szoprán hangján, szépen énekelt.

Rózsika korán megözvegyült, 1969-ben meghalt a férje.

1973-ban svédországi látogatása alkalmával megismerkedett Gáspár Györggyel, aki felségül vette, így került Svédországba. Itt varrónői tudását kamatoztatta, rövid időn belül minőségi ellenőr nevezték ki a varrógépgyárban.

Később megismerkedett a mormonokkal. Ennek az amerikai szektának mintegy négyszáz tagja van Malmöben.

Rózsika közösségi munkában a könyvtárat rendezte, és a gyerekek nevelésével foglalkozott. Nagyon népszerű lett, mert szelíd természetével, finom süteményeivel és cukorkáival meghódította nemcsak unokáit, rokonait, hanem összes barátait is.

Ötvenhat megható emléke

November 28-ig megtekinthető volt a Malmö városi Levéltárában szervezett kiállítás, amelyet november 11-én Dr. Iklódy Gábor, Magyarország svédországi nagykövete, nyitott meg. Ez nagy tájékoztatói lehetőséget nyújtott azon svéddek számára, akik nem sokat tudtak a magyarországi 56-os eseményekről. A kiállítás látogatottsága a vártnál nagyobb volt, tekintettel a magyar forradalom és szabadságharc félévszázados évfordulójára. A kiállítás több mint két hétig tartott nyitva.

Egy magyar család ötvenhatban Svédországba magával menekített, azóta is féltve őrzött, személyes tárgyai.

A közösséget szolgáló malmöiek egy kicsiny, de lelkes csoportja.

Hoffman Erika

Malmöben született ez a január 3-án éppen húsz esztendős lány, apja révén régi svéd családból származik, de anyanyelve, amit szépen beszél: magyar.

Japánul tanul a lundi egyetemen. Zenei gimnáziumot végzett, énekel, táncol és szaxofonon játszik.

Fellépett már zenei fesztiválokon, klubokban. Sokoldalúságát bizonyítja, hogy vallásfilozófiával és festéssel is foglalkozik, művészi fotókat is készít.

Festészeti tanulmányai miatt utazik a nyáron Magyarországra.

Tervei között szerepel, hogy testvérével, Mónikával, aki Pesten olyan sikeres, hogy MEGA-sztárként tartják nyilván, együtt énekel majd.

Az oldalt összeállította:

Szalontai Éva

A Ljungby-i zenekar vendégszereplő tagjai biztosították a malmöiek szórakozásához a kellemes hangulatot.

LUNDI MAGYAR KULTÚRFÓRUM UNGERSKT KULTURFORUM I LUND

Megemlékezés ötvenhatról

Október 21-én délből a lund-i Kulturen megnyitotta kapuit az 56-os

Somi József az emléknapi műsorvezetője

megemlékezésünknek, amelyet ketős tiszteletadásnak szántunk. Svédül köszöntöttük legújabb nemzeti ünnepünket, hogy ezzel nyilvánítsuk ki hálánkat a lund-i polgároknak, a svéd népnek azért az önzetlen bánásmódért, amelyben menekülteinket részesítették ötven évvel ezelőtt.

Műsorunk első részében Kristian Gerner Kelet-Európa-szakértő történetész méltatta 1956 jelentőségét, majd egy svéd és egy magyar visszaemlékezés következett. Tuve Klette diáklánként élte meg a magyar forradalmat (ma helyi politikus), emlékei mégis frisseknek, tisztáknak tűntek.

A másik visszaemlékezést egy akkor már itt élő, felnőtt korú magyar ember, Lázár Oszkár vetette

papírra. Műsorunk kulturális részének a Ljungby-i egyesület énekkara volt a vendége Benczédi Zsuzsa vezetésével. Benczédi Fruzsina kísért zongorán. Ezenkívül Fodor Béla és Cameron Jens legényes táncait is nagy tapssal nyugtázta a közönség.

A *Hazatérés* című film vetítése jól hangolt befejezése volt az emléknapi műsorának. Utána a vendégeket magyaros vacsora várta.

A „Magyar sarok”-ban az érdeklődők sok mindent megtudhattak Magyarországról.

Majdnem százan vettek részt az emléknapon, ami csúcsot jelent lund-i viszonylatban.

Az emléknapot követő héten az 56-os eseményekhez kapcsolódó fil-

meket mutattunk be. Válogatásuk a Balázs – Balázs duó hozzáértését, alaposságát dicséri.

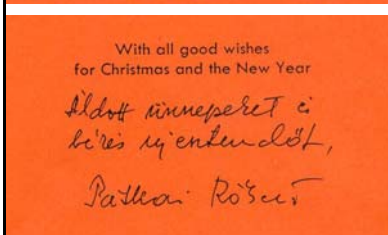
Historiska Föreningen saját emlékestet tartott, melyre meghívták Puskás Tünde kutatót, aki a határon túli, pontosabban a svédországi és a szlovákiai magyarság körében, végzett vizsgálatával világította meg a magyarság viszonyulását az ötvenhatos eseményekhez. Telt ház volt!

Boross Kálmán

Mikulás

A gyereksereg legtöbbször a december 3-án várva várt Mikulással is találkozhatott, nem beszélve arról, hogy nagy örömeikre az idén is jutott mindenkinek ajándék.

Búcsúzik

az **Angliai Magyar Tükör** - írja Pátkai Róbert püspök úr, testvéralapunk főszerkesztője:

„1992-ben, mint a Magyarok Angliai Országos Szövetségének elnöke, magamra vállaltam egy egyszerűen *Hírek* cím alatt negyedévenként megjelenő füzet szerkesztését, amelynek célja annyi volt, hogy tájékoztassa az érdeklődőt a MAOSZ életéről és munkájáról. (...) Az *Angliai Magyar Tükör* első száma – akkor még Kutasi Kovács Lajos szerkesztésében – 1994-ben jelent meg. (...) A lap immár nemcsak a MAOSZ munkájáról szólt, hanem tükrözte az Angliában élő magyar közösség érdeklődését, életét, céljait.”

Anyagi és adminisztrációs nehézségek miatt kénytelen a szerkesztőség, az immár tizennégy éve létező lapot megszüntetni. „Nem tudom fogunk-e hiányozni az olvasónak, de ők minden esetre hiányozni fognak nekünk.”

A Magyar Liget ellenben élni fog, mind eddig is minden anyagi támogatás nélkül, de továbbra is számítunk munkatársaink és olvasóink önzetlen és sokoldalú szolgálatára. **(a szerkesztő)**

HÍREKHÍREKHÍREKHÍREK

*** 2006. szeptember 16.-án, a norvégiai Magyarok Baráti Köre rendezésében Oslóban lépett fel óriási sikerrel a budapesti József Attila Színház társulata. Háda János rendezésében Henrik Ibsen *Nóra* című művét mutatták be. A fordítás Kúnos László viszonylag friss munkája. Helmer ügyvédet Besenczi Árpád, Nórát Varga Klári, Rank doktort Bánffy György, Lindénét Fehér Anna, Krogstadot Juhász György, a szobalányt Bárd Noémi Polli játszotta.

*** Szeptember 24.-én a nyírkátai református gyülekezeti templom renoválásának megsegítésére szervezett irodalmi esten részt vett Kovács katáng Ferenc oslóban élő író, költő, mkl. Az esten szó esett a Falvak Kultúrájáért Alapítvány és a Magyar Kultúra Lovagja rend tevékenységéről, segítőkész szolgálatairól.

*** Szeptember 27.-én *A norvég irodalom Ibsentől napjainkig* címmel Kovács katáng Ferenc Oslóban élő író, műfordító tartott Rendhagyó irodalomórát a budapesti Xantus János középiskolában. A nap vendége Fázsy Anikó, a Nagyvilág folyóirat és kiadó főszerkesztője volt.

*** Szeptember 27.-én a budapesti Országos Idegennyelvű Könyvtárban volt Knut Hamsun *Élettörédek* című, a Nagyvilág kiadónál megjelent novelláskötet bemutatója. Kovács katáng Ferenc íróval, a mű fordítójával Szöllőssi Adrienne irodalomtörténész beszélgetett. Közreműködött Oberfrank Pál színművész. A Nagyvilág kiadót Fázsy Anikó főszerkesztő mutatta be.

*** Szeptember 30.-án volt az oslói Magyar Filmklub szervezésében a Mészáros Márta sorozat harmadik része. Az előadást Kovács Ferenc tartotta. Ezúttal a 80-as években készült Mészáros Márta filmekből láthattunk részleteket. Ebben az időszakban készült a három NAPLÓ-film: *Napló gyermekeimnek* (1984), *Napló szerelmeimnek* (1987), *Napló apámnak, anyámnak* (1990). S mint ahogy azt már Mészáros Mártánál megszokhattuk, a trilógiákra mindig ad egy ráadást. Ezúttal ugyan jóval később, 2000-ben elkészítette a *Kisvilma - Az utolsó napló* című filmjét. Az est házigazdája Dávoti Barnabás volt.

*** Október 3.-án, az oslói Nemzeti Könyvtár előadásában tartott norvég nyelvű előadást Berczelly László "Egy ország fellázad – az 1956-os magyar forradalom" címmel. A program társrendezője a norvégiai Magyarok

Baráti Köre (MBK) volt.

*** Október 5.-én került sor a Magyar Köztársaság nagykövete Krausz György, valamint Krausz Judit rendezésében az Irodalmi teadélután 22. összejövetelére. Fáskesti Mária, az oslói Ibsen Központ munkatársa és Kovács Ferenc beszélgetett a *Henrik Ibsen emlékévk* kapcsán Ibsen magyarországi kapcsolatairól, és az oslói Ibsen Fesztiválokról.

*** Október közepén a Norvég-Magyar Egyesület (NUFO) meghívására a Canto Armonico debreceni kórus látogatott Norvégiába, ahol az oslói Uranienborg templomban, Drammen kisvárosban, valamint az *1956-os magyar forradalom és szabadságharc 50. évfordulóján* léptek közönség elé. Az 56-os emlékesten egy Horváth-Bárdos és egy Bartók szerzemény mellett a Gloria Victis zenemű előadásában is közreműködtek.

*** Az 50 éves Norvég Filmintézet rendezésében s az oslói Magyar Nagykövetség, az Oslói Egyetem Média és kommunikációs intézete, valamint a Norvég-Magyar Egyesület közreműködésével 2006. októberében MAGYAR FILMHÉTRE került sor Oslóban, majd november elején Bergenben. A szervezőbizottság vezetője, a filmek válogatója Kovács Ferenc volt. A 8 meghívott filmből 11 előadást tartottak Oslóban a Cinemateket kis- és nagytermében. Bemutatták Mészáros Márta *Napló* sorozatát *Napló apámnak, anyámnak*; *Napló szerelmeimnek*; *Napló gyermekeimnek*; és a *Kisvilma - Az utolsó napló* és Mészáros Márta legújabb filmje, a *Temetetlen halott*. Vetítésre került még:

Jancsó Miklós *Fényes szelek*, Bacsó Péter *A tanú*, és Makk Károly *Szerelem* című filmje.

*** Október 23.-án délelőtt az oslói Magyar Nagykövetségen Krausz György nagykövet átadta az 1956-os emlékérmét Cathrine Mustadnak, Høyborg Rudolfnak, valamint Terray Lászlónak, a Rådeban élő nyugalmazott evangélikus lelkésznek. Az indoklásban ez olvasható: „Az 1956. évi Forradalom és Szabadságharc 50. évfordulója ünnepén a Magyar Köztársaság nevében a szabadság hőse emlékérmét adományozzuk Terray László úr részére, aki 1956 októberében, majd a megtorlás sötét korszakában a szabadság, az emberi méltóság és a nemzeti összefogás mellett kiállásával példát adott hazaszeretetből. Gyurcsány Ferenc a Magyar Köztársaság Miniszterelnöke, Sólyom László a Magyar Köztársaság Elnöke, Kosáry Domokos, az '56-os Emlékbizottság Elnöke”

*** Sonja királyné jelenlétében, az Oslói Egyetem Aulájában 2006. október 23.-án. zajlott le a norvégiai magyarok '56-os emlékünnepe. Az est programjában szerepeltek kórusművek, hangszeres szólók, Bánk áriája és néptánc, valamint megint előadták Wolfgang Plagge zeneművét, melyet Claes Gill *Gloria Victis* című költeményére írt és amelynek az ősbemutatóját a pontosan tíz évvel ezelőtti megemlékezésre időzítette. Az est folyamán közreműködő zenészek: Mária Berczelly hárfa, Morten Carlsen brácsa, Wolfgang Plagge zongora, Annar Follesø hegedű, valamint Trond Halstein Moe ének. Prózai előadóművészek voltak: Morten Røhrt, Emilie Holmen, Fredrik Paasche. A

néptáncbemutatót a Pintyi család tartotta (Dezső, Hajnal, Kriszta, Tamás). Ünnepi beszédet mondott Thorbjørn Jagland a Parlament elnöke, Krausz György nagykövet s Lucia Mária Nagy, a Norvég-Magyar Egyesület Elnöke. Az est házigazdája Jahn Otto Johansen író, újságíró, külföldi tudósító volt. Az 50. évforduló szervezését a Norvég-Magyar Egyesület (NUFO) vállalta magára. Segítői voltak a Magyar Köztársaság Nagykövetsége, s a Magyarok Baráti Köre (MBK).

*** A norvégiai Magyarok Baráti Köre és az oslói Nemzeti Könyvtár közös rendezésében október 26.-án Jahn Otto Johansen tartott előadást "A magyar forradalom Norvégiából nézve" címmel.

*** November 7.-én a Stavangeri Egyetem és a Stavanger Esti-hírlap egynapos konferenciát tartott a magyarországi 56-os események emlékére "Magyarország 50 évvel ezelőtt" címmel. A következő előadások hangzottak el:

-Torgrim Titlestad professzor: "Totalitáriánus rendszer ellenes volt-e a magyar felkelés?"

-Tom Hetland főszerkesztő: A totalitarizmus

-Dr. Sashalmi Endre, Pécsi Egyetem: "The Hungarian Rebellion of 1956 and the totalitarian nature of Hungarian Communism

-Hallvard Nordlås, docens: "David Irving történész és az 56-os magyar felkelés"

-Dr. Stephen Parsons, Dánia "The Hungarian Rebellion and its influence on Communism and the Left in Western Europe; England, The case Study.

*** Az oslói Norvég Színház a nagy érdeklődésre való tekintettel februárig meghosszabbította a magyarországi

rendező Szász János *Hair* című musical játszását. A rendező két állandó munkatársa Horváth Csaba koreográfus és Benedek Mari ruhatervező is részt vettek a darab színrevitelében. A dramaturg Ölveczky Cecília, a Det Norske Teatret fődramaturgja, míg a tolmács és a segédrendező Dobos Éva volt.

*** *Szabadságharc és hazaszeretet, Magyarország 1956/ Frihet og fedrelandskjærlighet, Frihetskampen i Ungarn 1956* címmel kétnyelvű irodalmi kiadványt jelentetett meg a Norvég-Magyar Egyesület. Nagy Lucia Mária bevezető tanulmányát követően Fekete István, Márai Sándor, Petőfi Sándor, Vörösmarty Mihály, Sulyok Vines, Tollas Tibor és Henrik Ibsen művei olvashatók norvég és magyar nyelven.

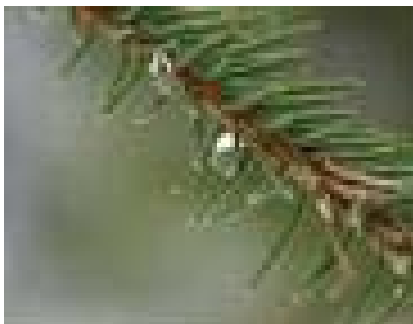
*** *Mindenki együtt érzett a magyar néppel... 1956-2006, Norvégia* a címe a norvégiai Magyarok Baráti Köre ünnepi kötetének, amiben huszonnégy Norvégiában élő vagy élt menekültet mutatnak be. Az interjúk az MBK Híradóban jelentek meg korábban.

A forradalomról, majd az azt követő hónapokban az ide érkező menekültekről a norvég sajtóban megjelent címlapokat, fényképeket is találhatunk a kötetben.

*** November 29.-én került sor Krausz György, a Magyar Köztársaság nagykövete és Krausz Judit rendezésében az Irodalmi teadélután 23. összejövetelére. A frissen megjelent AGHEGY, a skandináviai magyar irodalmi és művészeti lapfolyam II. és III. kötetének bemutatóján Kovács Ferenc ismertette a lap történetét, méltatta a lapgazda és főszerkesztő, író, műfordító Tar Károly elévülhetetlen érdemeit a kötetek megálmodásában és megvalósításában. Az est folyamán megszólaltak mindazon oslóban élő alkotók, akiknek írásai, művei szerepelnek a kötetben: Sulyok Vince költő, Wenche Gulbrandsen szobrász, Lisztes István szobrász, Borka László, Juhász Gyula, Nádasdy-Farkas Irén, Røkenes Erzsébet.

Szerkeszti:
Kovács Ferenc
ferenc.kovacs@media.uio.no

Karácsonyi szokások

Szívünknek a magyar karácsonyi szokások a legkedvesebbek. Azonban itt élünk Norvégiában, családi vagy baráti szálak fűznek minket a norvégokhoz, ezért illik ismernünk az ő szokásaikat is. Sok-sok évszázadot megelőzően, Odin és Tor idejében is ünnep volt ebben az időszakban. A holtak és a fény eljövételének ünnepe. Mivel ekkor voltak a leghosszabb éjszakák, ezért az emberek a lehető legtöbbet tartózkodtak otthon, őrizve a fényt és a tüzet, ami távol tartotta az erdőmező szellemeit. Azonban ezekben a napokban a család tagjai, beleértve élőket és holtakat, együtt ünnepeltek. Ilyenkor sokan hallani vélték, hogy a halottak vágtatva érkeztek az éteren át, vezetőjük nem is lehetett más, mint Odin, nyolc lábú paripáján. A családok szívesen látták saját halottaikat, és terített asztallal várták őket. A manóknak és azoknak a szellem-rokonoknak, akik nem jöttek el, a ház körül kis tálkákban kását helyeztek el. Itt érdemes szólni erről a mai napig is fennmaradt szokásról. A *grøt* vagy magyarul kása az egyik legrégebbi meleg étel. Két változat volt; a durvára, később finomabbra őrölt magvakból elkészített étel. A megfelelő anyagok hozzáadásával vagy sütötték vagy főzték. Az előbbiből lett a kenyér míg az utóbbiból a kása.

Először árpából, később búzából vagy rizsből készítettek *grøt*öt, melynek közepén elhelyezett vajdarabka a napot szimbolizálta. A modern időkben alakult ki az a szokás, hogy mandulát rejtenek bele, és aki megtalálja, marcipánmalacot kap ajándékba.

Azonban térjünk csak vissza a múltba. A menü akkor tájt szárított

hal vagy sonka, káposzta és *grøt* volt. Később bővült a kínálat főtt malacfejjel, sült oldalassal.

Frøy nem csak a termékenység Istene volt, hanem a lovak védőszentje is, azonban a kereszténység bevezetésével ezt a szerepet St. Stefanus vette át. Az erről szóló legendát és a történetet, mely szerint istállófiú volt Heródesnél, a Skandináv országokban mindenhol ismerik. Talán egy rövid idézet először a norvég irodalomból: "Sante Staffen han red sine Foler i Vand..." majd a svédből: "Staffan han var en Stalledräng, Holtt dig väl, folan min..."

Stefanus mártírként halt meg, ezért az ő napját szerették volna Jézus születési idejéhez a lehető legközelebb tenni. Így lett dec 25.-e a *hestefestens dag*. A kereszténység felvételét követően a norvégok is átvették a Karácsony körül kialakult újabb szokásokat, azonban ünnepi étkezésükben megőriztek néhány korábbi, hagyományos fogást.

A karácsonyi készülődés már novemberben elkezdődik. Nincs semmi előírás arra, hogy hány félé aprósüteményt kell sütni. Azonban sokan tartják, hogy legalább 7, de inkább 13-20 különbözőt kell készíteni, amit jól záródó fémdobozban tárolnak az ünnepnapokig. Talán ezért is népszerűek a régi süteményes dobozok, amiket árverésen vagy egyszerűen bolhapiacokon tudunk beszerezni.

Decemberben már igazán számlálhatjuk az emlékeztető napokat. Az *Advent* a várakozás ideje, a Karácsonyt megelőző négy *vasárnap*, amikor is kávé, tea és sütemény mellett az *összejött családtaggal, barátokkal*

meggyújtjuk a soron következő gyertyát. Korábban december 9.-én emlékeztek szűz Mária édesanyjára Annára, amikor is az a mondás járta, hogy az ezen a napon kimosott és Karácsonykor használatos terítők különösen fehérek lesznek. Itt van December 13.-a Luca napja. Mindenki ismeri az e napi szokásokat és az illatos, sáfrányos kelt tészta, amit a kislányok fehérbe öltöztve, énekelve kínálnak körbe.

Norvégia nyugati részben hagyományos étel a *smalahove*, amit utoljára a Karácsonyt megelőző vasárnap (*skittensøndag*) lehet elkészíteni. Ez az étel nem más, mint főtt, füstölt bárányfej, amit rendszerint félbevágva tálalnak és a hagyományoknak megfelelően fogyasztanak. Először az állat fülét, majd a szemét és a nyelvét kell megenni addig, amíg a hús jó meleg. A nyelvet nagyon sokan a legfinomabb falatok közé sorolják. Főtt burgonyával és marharépa pürével (*kålrot*), mustárral tálalják. Korábban a karácsonyi étrendet a lakhely határozta meg. Ma már, főleg a nagyvárosokban, így Oslóban is, a szokások keverednek, ezért kedvünkre válogathatunk a kínálatban.

Norvégia keleti vidékén a *juleribbét*, azaz sültoldalast részesítik előnyben. A sütés utolsó 20 percében a hús mellé *medisterkake* (egyfajta húsgombóc), karácsonyi kolbász, alma és szilva kerül. Párolt káposztával és főtt burgonyával tálalják.

Az egyik specialitás, amit csak északon fogyasztanak, a *rakfisk*. Rendkívül finom ízét sajnos elnyomja a meglehetősen kellemetlen szaga, amit az alábbi

módszerrel tudunk csökkenteni. A *rafisk*-et (ez csak olyan halra vonatkozik aminek a bőre még sértetlenül megvan) egy éjszakára tálba helyezzük, ráteszünk néhány karika lillahagymát és felöntjük annyi sörrel, amennyi ellepi. Ezzel a módszerrel az aromatelt íze változatlanul megmarad, csak a kellemetlen szaga gyengül. Amikor hűtőszekrénybe tesszük, fontos, hogy a tálat légmentesen zárjuk le. Fogyasztásakor emlékezzünk a sajtokra, hogy „illatuk” ellenére milyen finomak. A *rafisk* mellé ne tálaljunk sok hozzávalót, elegendő főtt krumli, *flatbrød* és egy kis nyers hagyma.

Bergentől északra a *pinnekjott* a tradíció, ami sózott és szárított birkaborda. A régi konzerválási mód nem csak tartósítja, hanem rendkívül jó ízt ad a húsnak, ezért fogyasztják még a mai napig is. Közel két órai főzés vagy gőzben párolás után a hús visszanyeri eredeti formáját, ami után már csak néhány perc sütést igényel a sütőben. A *smalahove* körítése a *pinnekjott* mellé is adható.

A *lutefisk* talán az egyetlen norvég étel, amelynek Drøbakban saját múzeuma van. Akik igazán szeretik, azok azt vallják, hogy a *lutefisk* nem csak étel, hanem életforma. Egyik jeles képviselője Jan Otto Johansen aki 2002-ben könyvet is írt erről a tradícióról. A hagyományos tálalás szerint a halat pirított szalonnával, főtt burgonyával és szárított zöldbor-sóból készült pürével körítjük.

A *tosk* és a *kveita*, valamint a *lazac* valamilyen formában szintén része a karácsonyi menünek. A pulykából készült ételek az utóbbi néhány évtizedben kerültek a karácsonyi asztalra, és zsírtalan, jó ízű húsa miatt hamar kedvelté váltak. Nagyon sok család étkezésének fénypontja a karácsonyi reggeli, amit az időpont miatt talán inkább lunchnak is nevezhetnénk. Ilyenkor, ami szem szájnak ingere, az az asztalra kerül, és mindenki kedvére válogathat.

A karácsony az évszázadok alatt nagyon sokat változott, de abban nem, hogy a család tagjait továbbra is megpróbálja a karácsonyfa köré gyűjteni, hogy együtt énekeljék:

Glade Jul....

Nádasdy-Farkas Irén

Izlandi tudósítás

Magyar film a Reykjavíki filmfesztiválon

Szeptember utolsó és október első hetében rendezték meg a reykjavíki filmfesztivált, immáron harmadik alkalommal. A város vezetősége, Andri Snær Magnólfson színész kérésére, engedélyezte a városi fények leoltását egy fél órára. A szervezők remélték, hogy így majd alkalmunk nyílik látni az Északi-fényt és a csillagokat. A várva várt lámpaoltást megelőző percekben mindenki az utcára vonult. Jó alkalom volt ez a nem mindennapi esemény a beszélgetésre, ismerkedésre annak ellenére, hogy sajnos nem láttuk az Északi-fényt.

amelyekkel gyakran befűjja a helységet és önmagát is.

A WC-k és a fertőtlenítők éme-lyítő illata ugyanis beszívódik hajába, bőrébe, esténként órákig sikálja és áztatja magát kádjában. Hazatérve Angéla, a tizenhét éves lánya minden ablakot sarkig tár, undorodik anyja szagától és mindattól, amit képvisel, az ismétlődő robottól, a boldogtalanság kalitkájába bezárt élet lehetőségétől. Egy ruhaipari szakközépiskola tanulója, tehetséges tervező, aki sikeresen szerepel egy nemzetközi divatcég pályázatán.

A fesztiválon 80 film került bemutatásra, köztük helyet kapva egy remek magyar alkotás is, Kocsis Ágnes **Friss levegő** című filmje. A „Szortírozott levelek”, „18 kép egy konzervgyári lány életéből” és „A vírus” című kisfilmjeivel ismertté vált rendező ezzel a munkájával diplomázik a Filmművészeti Egyetem rendező szakán.

„Viola, a negyvenes éveiben járó, hervadó szépség egyedül neveli kamaszkorú lányát. Napközben az egyik zsúfolt fővárosi aluljáró nyilvános illemhelyén dolgozik. WC-t takarít, toalettpapírokat osztogat, és a tarifát szedi be. Egy-két négyzetméteres, szűk odú a birodalma, asztalán, a kínai piacon vásárolt, automatikusan nyíló cserpes virággal, a falon pedig a metró rezgéseitől minduntalan felszakadó tapétával. Szabad perceiben érzelmes zenét hallgat recsegő rádióján, faliszekrénye százféle légfrissítővel tele,

Ki akar törni a reménytelenség-ből, a szűkre szabott iskolai keretből, elhagyni szégyenlett anyját, az otthon gúzsba kötő biztonságát. A két nő alig beszélget egymással, esténként a Polip című maffia sorozatot nézik, falaikon a jóképű főszereplő fényképe lóg. Olaszországba vágyódnak, ahol vakítóan süt a nap, ellenállhatatlan mosolyú férfiak várnak a magányos nőkre, világhíres cégek pedig a fiatal ruhatervezőkre.”

Katona Mária

„Az iskolák fölöttébb szükséges voltáról”

A nyugati régióban Svédországban jónak mondható az anyanyelvi oktatás, de az Európai Unióban jobb is lehet. Mert kell! Folytatjuk előző számunkban kezdett sorozatunk. Nevelők, szülők tanulságos hozzászólásait reméljük és várjuk.

Megkönnyezte elveszített anyanyelvét

Kisiskolás koromban a román oktatásból kifolyólag második gimnazista koromban sírva rájöttem, hogy nem írhatok magyarul levelet szüleimnek. „Drága Szüleim” kezdtem a levelet, aztán könnyezve románul folytattam: az ő bűnük, hogy nem tudok magyarul!

Apám állami tanító volt, s a rendszer „elvárta”, hogy a fia román iskolába járjon. Így kerültem harmadik elemista koromban román iskolába. 1938-ban, a negyedik gimnáziumot végeztem (kis érettséginek hívták), szüleimnek sem szólva, beiratkoztam a marosvásárhelyi református kollégiumba.

A román iskolában magyar származásom miatt csúfoltak (bangina = hazátlan, topor = fejsze voltak a leggyakoribb kifejezések), a református kollégiumban romános kiejtésem, hiányos szókinccsem és csapnivaló helyesírásom miatt gúnyoltak.

Aztán édesapám naponta húsharminc percet olvastatott a családi kupaktanács előtt (a két szülő és két lánytestvér) Jókai regényeiből, Petőfi verseiből. A mindennapi gyakorlat, csodát tett: alig három-négy hónap alatt eltűnt beszédemből a romános kiejtés, beszédem szabatosabbá és gazdagabbá vált, amit tanáraim és diáktársaim is észrevettek.

A nyelvi felgyógyulás megadta számomra a magyar öntudatot is, és a helyesírásom is javult. Nem keverek beszédembe, írásomba idegen szavakat, és ügyelek a hangsúlyokra,

hogy a nyelv muzsikája ellen se vétsek.

Ennek köszönhetően, ötven év idegenben való tartózkodás után sem veszik észre, hogy nem magyar nyelvű környezetben élek.

A gyakori felolvasást ajánlom mindazoknak, akik „törlik” a magyar nyelvet. A szülőknek is gyakorolniuk gyermekeikkel a magyart, hogy idegen nyelvük mellett ne felejtsek el anyanyelvüket. Fontos, hogy a családban magyarul beszéljenek, és ne tűrjék meg a keverést.

Vegyesházasságokban a szülők lelki kapcsolatának minőségétől függ, hogy gyermekük megtanul-e magyarul. Sajnos gyakori, hogy a szülők belenyugszanak gyerekük kevert nyelvűségébe, és maguk is úgy beszélnek. Ez a nyelvi öntudat hiányát jelzi. Amelynek következtében megindul a nyelvi-nemzeti beolvadás folyamata. Az elszakított területeken vagy a nyugati szörványban élő magyarok, ha akarják, „elvesztett” anyanyelvünket kis erőfeszítéssel visszaszerezhetik. De az anyaországban is elveszíthetik anyanyelvüket azok, akik zagyvanyelvet beszélnek.

Magyarországi látogatásaim idején egyre gyakrabban furcsállom azt, hogy a „jó reggelt!”, „jó napot!” köszönést önkényesen „szép napra” cserélik. A köszönésben a „jó” tulajdonképpen a Jóistenre utal és ezt az évszázados köszöntést nem kellene nyelvünkől kiszakítani. A „szép nap”, az egészen más!

Hadarás, vagy gyorsbeszédűség.

Azt vettem észre, hogy az iskolás gyermekek szinte az egész világon, évről évre gyorsabban, a szavak végét, néha a felét is elharapva, hadarva beszélnek, mintha hajtáná őket a tatár. Meg is kérdeztem néhány velem utazó pesti diáktól, hogy mindig ilyen gyorsan beszélnek-e, s hogy tanáraik megértik-e őket? Azt felelték, hogy a tanárok is ilyen gyorsan beszélnek. Valószínűleg a felfokozott hajszás élet hozta magával ezt a hadarást, s leszokni csak úgy lehet, ha tudatossá

tesszük, hogy nem szép, hanem értelemzavaró, tönkre teszi a nyelv zeneiségét.

A trágár beszéd, akkor is csúnya és megvetendő, ha helyes hangsúlyllyal és nyelvtanilag is kifogástalan megfogalmazással mondjuk ki. Lealacsonyítja nyelvünk kultúráját és megbotránkoztató mások számára. Régebben a közösség rendeltatott a trágár beszédűeket, leszállították a járművekről, súlyosabb esetekben még rendőrt is hívhattak.

Ma már, a liberalizmus korában az emberek nem avatkoznak be egymás életébe, és hagyják az ifjakat, a véneket, a nőket és férfiakat, a részeket és józanokat csúnyán beszélni és úgy káromkodni, ahogyan kedvük tartja.

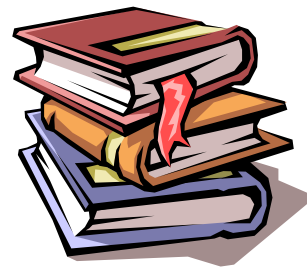
Idegen szavak használata tilos!

Ilyen és hasonló táblákat kellene kiakasztani mindenhová, hogy az emberek leszokjanak az „OK”-ról és társaikról.

Az ember már nem is tudja, hogy melyik országban él, még akkor is, amikor a „művelt” emberek társalognak.

Ez nem csak magyar jelenség, hanem pusztít az egész világon.

Bartha István

A NAGYAROK TÖRTÉNETE — 6

Három nagy királya volt a magyaroknak: Szent István, Szent László és Könyves Kálmán. Még száz esztendő is volt a magyar királyság, amikor az ország határa az Adriai-tengerig volt. Szent László hatalmas testében,

Szent László

hatalmas lélek lakott. Emlékét régi templomaink falfestményei őrzik. Fohászára kettészakadt a tordai hegy, hogy az üldözött kunok elől megmenekülhessen, az elszórt pénz óhajására kővé változott, szomjazó vitézeinek pedig a kősziklából vizet fakasztott. A határvidéket őrző székelyekkel jól megértette magát, még a horvátok is elismerték királyuknak. Amikor, 1095 július 29-én meghalt, három évig gyászolta az ország.

Mivel fiúgyermek nem volt, I. Géza fia, Könyves Kálmán, korának egyik legműveltebb, legfelvilágosultabb vezéralakja követte őt a trónra, és békességet teremtett a többnemzetiségű országban.

„István törvénye a hitetlenek lerombolója volt, az enyém az igazságra nézve helyes társalkodás előmozdítója.”

Olyan okos volt, olyan sok könyvet olvasott, hogy még az ő idejében butaságból üldözött boszorkányokat sem üldözte: „A boszorkányok ellen pedig, akik nincsenek, semmi kereset ne legyen.” - ezt írta egyik törvényébe. Hozzá hasonló királyt akkoriban nem ismert a világ, aki nem kardjával, hanem eszével emelkedett Európa fényes hatalmasságain sorába.

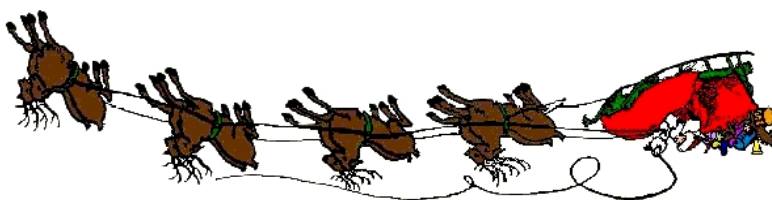
Jul

skööööönt
att det är jul
och allt stök är över
bara vila och ha det skönt
meden snön faller sakta.
räven raskar över isen
tomten äter glad sin gröt
och vi myser här runt granen
härinne är det varmt och skönt

Karácsony

Gyönyörűűűű...,
hogy itt a karácsony,
és minden nagyon rendben van.
Csak pihenünk, és gyönyörűen
hull a hó, szép lassúdan.

Róka lopózik a jégen...
Tejbegrizt zabál Télapó szorgosan.
Mi, karácsonyfánk körül szépen,
a jó melegben játszunk, boldogan.

Utazás Lappföldön — 4

Negyedik nap:

Magas Part - Umeå - Piteå - Luleå - Haparanda

Az eső csak arra a rövid időre áll el, amíg berakjuk a cuccot az autóba. A hegyek eltűnnek a zuhogó esőben. Igaza volt annak, aki azt mondta, hogy ezt a vidéket Isten sírva-nevetve teremtetten. Nem látjuk sem a skulebergi erdőt, sem a világörökség Magas partokat. Európában sehol máshol nem fordul elő ennyi köztér a ekkora területen. A leggyakoribb kőzetek: a apakivi-gránit, a gabbró, a vulkáni eredetű diabáz és a szürkés-kék földpát. A málló diabáz rózsaszínű, és a vörös apakivi-gránit hegyekkel együtt világít a napfényben. Nincs még egy olyan vad erdő, mint a Skule-erdő. A hegy és a tengerpart között szorult lapos és idegen tájon. Sehol máshol nem olyan mély a Balti tenger, és a szigetek sem olyan magasak. A tengervíznek hideg, őszi-kék színe van, a vörös gránit kiolthatatlanul világít miközben a víz ostromolja a meredek sziklákat. A lép meredeken lejt, a patakok vízeséstől vízesésig vetik magukat. Mindenféle omlások és kőmezők, mély repedések és nehéz, éles kötőbök. Csak a tiszta vizű tavak simák, mélyük szemet hasogat. Az erdőt átjárja az idő. A törmelékmezők hosszú, megfagyott időből álló, megtört hullámokba merevedtek. A zúgó erdő mocsarakba süllyedt, és minden hasadék időt épít. Néhol a virágzó erdő a fenyves sötétjébe hatol, a kőhullámokba éjjeli virágok illata és vékony szárnyú bogarak dongása vegyül. Az enyhe szélben hárs és mogoró bokor mozgatja leveleit, a gyökerek gyökérdrótokat küldenek a fenyves szegényes talaja helyett egy gazdagabb televénybe. Egy elfelejtett erdő, mely elhalasztott időkben virágzik.” (Kerstin Ekman, A Skule erdő rablói, 1989)

Erdő, erdő, erdő, skulebergi kerek erdő - dúdolja Arnold. Kúszunk fölfelé a térképen. Átsuhanunk Örnköldsviken, a kanadai jégkorong ligában játszó milliomosok jégkorongozók városán. A központban zöld síugró pálya látszik a benzinkút mögött. Szemben vele az üvegépületen Para- dis-badet - Paradisom-fürdő felirat áll. Látszik a jólét. Umeå a vegánok - extrém vegetáriánus-

sok - és a női labdarúgók városában. A zuhogó eső nem csábít városnézésre. A városi könyvtárban megnézzük az e-postánkat. Mikael Niemi Skóciából írt Arnoldnak. Sajnálja, de nem találkozhat velünk Pajalában. Hajtunk tovább. A rádióban női hang elmélkedik arról, hogy milyen jó, hogy vége van a nyárnak. Megszabadul az ember a szünnyugtól, a szomszédból áradó égett flegkenskagtól, a kerti bulikról áthallatszó dunksa-dunksa zenétől. Nem kell olyan gyakran ablakot pucolni, lábat és bikini-vonalat borotválgni. Piteåban eláll az eső. A Toyotát a város híres szülöttének, a világot körbehajózó Daniel Solandernek (1733-1782) a szobra közelében hagyjuk. Daniel apját Carl von Linné beszélte rá arra, hogy a fia botanikát tanuljon Uppsalában. Linné Solandert tanulmányai befejezése után, 1759-ben Londonba küldte, ahol Solander, mint Linné szexuális rend-

szerének ismerője, megkülönböztetett figyelemben részesült. Sok barátot szerzett, köztük a híres amerikai diplomatát, Benjamin Franklint, és elkísérte James Cookot első földkörüli útjára (1768-1771). Az Endeavour, fedélzetén 94 utassal, 1768 augusztusban futott ki Plymouthból. Az expedíció célja a napkorong előtt elhaladó Vénusz ritka jelenségének a megfigyelése volt Tahiti szigetén. (A burkolt cél az eddig ismeretlen kontinens, a Terra Australis felfedezése volt. Ausztráliát ismerték már, de még Új-Hollandiának nevezték.) Kontinentst ugyan nem találtak de hatalmas mennyiségű tudományos anyagot gyűjtöttek. Solandert oxfordi díszdoktorság, és a British Museum intendensi állása várta. Piteå hazafias lelkületű politikusai Aucklandban is emeltettek egy szobrot a neves botanikusnak. A Storgatan - Nagy utcát jelent - sétálóutca kövezetében Hollywoodi módra, aranyló csillagba foglal-

ták Piteå neves szülöttének a nevét. Két név ismerős: Liza Marklund író, Anders Sundström, aki miniszterkorában rendre elkésett a minisztertanács gyűléseiről Stockholmban. Általában rossz buszra szállt fel. Piteåban ugyanis egy buszvonal van, és az is körbe jár. Nem is bírta sokáig Stockholmban, lemondott a miniszterségről, és hazaköltözött. A sétatca a Rådhus- torgetbe - a Tanácsház-térbe - torkollik. Zárt tér a város közepén. Az útkeresztesződés négy sarokházát "kivágták", és az így keletkezett négyzetes területet, körbeépítették házakkal. Az utcák az így kialakult tér közepén keresztezik egymást. A járművek ahelyett, hogy megkerülnék, átvágnak rajta. Az ilyen típusú terek Franciaországban gyakoriak. Az 1600-as években négy hasonló teret alkottak Svédországban. Ma már csak kettő van, a másik az uppsalai Nagy-tér.

Luleå előtt balra kanyarodunk. Kacsaringós mezei út vezet Luleå Gammelstad - Luleå Óvárosába. A Nederluleå templom valóságos katedrális, a legnagyobb középkori kőtemplom Észak-Svédországban. A tizenkét svéd világörökség egyike. Uppland - a svéd Felvidék - érseke, Jakob Ulvsson (Örnföt - Sasláb) 1482-ben látogatott ide. Parancsára az akkori templomot kibővítették, és Albertus Pictor tanítványainak a falfestményeivel díszítették. A templomot körülvevő, apró házikókban szállásolták el a konfirmáltakat és a távolról érkező híveket. A templom zárva volt, de nem sokáig. Az udvarra sötét BMW gurult be - szinte Volgát írtam - két férfi és egy nő szállt ki belőle, az egyik férfi kulcsot vett elő a zsebéből, és a társaság belépett a templomba. - Mint a régi szép időkben! (Arnold.) Az autóból telefonálok Haparandába szállásért. Van szoba, kettőnknek ötszázért. Mire odaérünk, ők már sajnos hazamentek. De a kulcsot a szálló levélládájában hagyják. Reggel majd fizetünk.

Haparanda főterén mogorva épület, a kapujára szegezett levél nekünk szól. Követjük a kézzel rajzolt útmutatást. Emeletes, hosszú épület elé parkolunk. Vége a szezonnak, csak mi ketten vagyunk a Népiskola szállodájában. Kihasznljuk a szép időt, körbesétáljuk a várost. Vacsora után felpolcolom magam, és folyta-

tom a Vittulát. Az esküvői vacsora után a férfiak a szaunában - Svédországban bastunak (1) nevezik - mérik össze erejüket. A tizenéves főhős követi a tántorgó férfitársaságot, hogy eldöntsék, ki a szauna hőse. Az ácsolt szauna a régi, füsttípusú volt, szokás szerint a háztól kicsit odébb volt, arra az esetre, ha netán kigyúlna. Az ajtó fölött a fal feketéllett a koromtól. Kéménye nem volt, a kőtartóból a füst a falakon levő lyukakon keresztül távozott. A férfiak vetkőzni kezdtek, ruháikat szegekre akasztották vagy a kinti fapadokra hajították, miközben a szűnyogok vesztettül csíptek. Mint a ház feje és mint szauna-gazda nagyapám lépett be elsőnek, a maradék paraszat pléhvödörbe seprte, és kivitte a szaunából. Utána merítőkanállal többször a hatalmas körakásra öntött, hogy megtisztítsa a füsttől a levegőt. A gőz füstgomolyként tört fel, megkötötte a csípős füstreszezséket, és kigomolygott az ajtón és a három füstnyíláson át. Végezetül levette a zsákokat a fapadokról, amelyek a koromtól védték, és rongyokkal tömte be a füstnyílásokat. Besurrantam a férfifalkával, és a legfelső sorban a sarokba szorultam. Kellemes kátrányillat terjengett, s amikor hozzáértem a falhoz, fekete foltok maradtak rajtam. Mind a felső, mind az alsó fapadok roskadoztak a súlyos fehér férfisegek alatt. Akinek nem jutott hely, a földre telepedett, panaszkodva, hogy ez a paradicsomból való kiüzetésnél is alávalóbb sors. A szűnyogok szürke függönyként lógtak az ajtónyílásban, de nem mertek bejönni. Az utolsó behúzza maga mögött a nyárestére nyíló ajtót, és hirtelen sötétség lett. És mindenki hallgatott, mint ha áhítat szállt volna meg mindannyiunkat. A szem lassan hozzászokott a sötétséghez. A hőség úgy telepedett meg közöttünk, mint egy nagy, összekuporodott állat. Nagyapám megmarkolta a nyeles fa merítőkanalat, és magában mosolygott. A legények visszahőköltek, és felpúposították a hátukat, mint verésre várva. Az épületfa recsegett a súly alatt. Az öreg lassan megmerítette a kanalat a hideg kútvízben és elképesztő pontossággal, gyorsan kilenc kanálnyit öntött a kőtüzhelyre, egyet a közepére, egyet-egyet a négy sarokba, s ugyanannyit a két-két rövid, illetve hosszú oldal közepére. Éktelen sisterség szállt felénk, ostromozó hőség követte. A legények élvezettel nyögtek. Az izzadság kicsapódott a vállakon, a combo-

kon, a nemi szerveken és a tar koponyákon, sőt és viszketegséget szivárogyva. A nyírfavesszőket elővették a vederből, ahol eddig nedvesen tartották, és megforgatták az izzó köveken. Nyár és nap illata töltötte be a szaunát, és a mosolygó legények vágyakozva sóhajtoztak. A völgegy megmarkolta a nyírfagallyakból készült virgácsot, és nagyokat nyögve verdeste vele végig egész testét. Reszkető hangon biztosította a többieket arról, hogy jobb, mint a közöcsülés, mire a többiek türelmetlenül fészkelődtek. Nagyapám újabb kilenc merítőkanálnyit vizet zúdított azokra a helyekre, amelyek az első alkalommal szabadon maradtak. A hőség megtöltötte a szaunát, mint egy jó, kiadós adag verés. A sóhajok és nyö-

gések mind erősödtek, többen nyöszörögve imádkoztak a szauna-seprűért, még mielőtt a viszketegségtől megreped a bőr a testükön. A völgegy kényszeredetten mondott le róla, és hiányolta a konyhaszolgálatos néniket, mivel senki sem tudja oly könyörtelesen jól kezelni a vihtát, mint egy vén banya. A nyírfágak csattogtak, pufogtak, az izzadság fröcskölt, spriccelt, záporban ömlött. Nagyapám locsolt és dörmögött, a gőz gomolygott, mint egy szellem. Néhányan a hűvösre panaszkodtak, és azt mondták, hogy hűvösebb lölyyá-t ritkán volt alkalmuk tapasztalni, amiből mindenki tudta, hogy a szauna kezdi elérni az érett hőmérsékletét. A locsolás kiméletlen volt, akár egy laestediánista prédikáció. A legények kuporogva dacoltak a forrósággal és élveztek. Az ínynek vér íze kezdett lenni. A fülcimpák sajogtak, a pulzus dobként dübörgött. Édenhez közelebb aligha lehet kerülni a sírnak ezen az oldalán, dűnnyögte valaki. Miután az első érzelmi hullámok elültek,

a szauna típusokat kezdték tárgyalni. Valamennyien megegyeztek abban, hogy a fűstszauna abszolút fölényesen vezet mind a fafűtésű vaskályhával, mind az elektromos kemencékkel szemben. Különösen az utóbbin gúnyolódtak, kenyérpíróknak és rozsónak nevezték. Néhányan szorongva idézték fel a száraz, poros melegítőszekrényeket, melyekben akkor ültek, amikor Svédország déli részét látogatták meg. Egyikük Jormulien havasi szálló szaunájáról mesélt, ahol a norvég elektromos kemence egy ósdi centrifugához hasonlított. A teáscsésze nagyságú kőraktár melybe két kő ha fért, de csak akkor, ha az egyiket az élére állították. A másik építőmunkás borzalommal idézte fel három hónapos gotlandi tartózkodását. Mivel a szaunakultúra odáig nem jutott el, kénytelen volt mellőzni a tisztálkodást. Mintsem hogy a saját szennyvizében pancsoljon az ember az úgynevezett fürdőkádban. Nagyapám szünetet tartott a locsolásban, hogy emlékeztesse fiait: maguk is elektromos szaunát szereltek a házukba, és ezért a Torne-völgy kultúrája hamarosan pusztulásra ítéltetett. Nevezettek tiltakoztak, mondván, hogy a készülékeket Finnországban vásárolták, és azok felülmúlják minőségben a fafűtéses társaikat, és a legkitűnőbb minősítést kapták a Saunalehti nevű szaklapban. Nagyapa epésen megjegyezte, hogy ez elektromosság a legröhejesebb kitaláció mindazok közül, amik Svédország déli részéből származnak, és az ami elkényeztette az apraját-nagyját, csökkentette a munkás emberek és fehérnépek izomtömegét, ártott a fagyállásnak, rontott a sötétben való látáson, a fiatalok zajártalmának okozója, akik képtelenek többé romlott húst enni, és közel áll ahhoz, hogy kiirtsa a torne-völgyi kitarást és türelmet, mivel mostanság mindegyik örült sebességgel, motorral végeznek. Az elektromosság hamarosan a közöcsülést is helyettesíti, mivel az túlságosan megerőltető és izzadságos foglalkozás, és mint tudjuk, minden ilyesmit régimódinak tartanak. Anélkül, hogy a fiait végighallgatta volna, miszerint őket továbbra is kemény finn fából faragták, nagyapa ismét a köveket locsolta. Helyette rájuk mondta, hogy lusták, azokká váltak mind, és hogy a Torne-völgyet meghódította a knapsut és az ummikot, és hogy ami a legjobban

bántja, az az, hogy kiskorukban nem verte el őket alaposabban. De most már késő. Senki sem érti meg többé azt az érzést, ami a szaunában fogja el az embert, ahol született, ahol a család hulláit mosták, és halotti lepelbe burkolták, ahol apád született, ahol a kupari vért vett a betegeskedőtől, ahol a kölyköket nemzették, és ahol nemzedék nemzedék után tisztálkodott a heti munka után. Hangja megtört, és könnybe lábadt szemmel hajtogatta, hogy az élet, fiúk, az fagy és fájdalom, csalódás és hazugság, és ostobaság. Vegyük például a forradalmat, amit ő az 1931-es sztrájk óta egyre vár, mikor lesz már a fenébe, látta-e valaki az utóbbi időben a vidéken? Egyetlen egyszer lobbant fel a remény, amikor a finn Kolariba utazott élelmiszer után, és a Valinta Friberg nagyáruház forgatagában egy villanásra megpillantotta Sztálin Jós-kát egy húsáruval teli bevásárló székkel. Bezzeg errefelé nem volt dolga. Vigasztalónak a hőségben egy flaskát nyújtottak nagyapának, aki egy kupakkal a kemencére is öntött belőle. Kátrányolaj (9) fuvalat telepedett rá. Nagyapa továbbadta az üveget, alkarjával megtörölte az orrát, és azt mondta, hogy szar az egész, és hamarosan meg fog halni. De ő továbbra is kommunista, ezt egyszer és mindenkorra megmondja, és ha valaha a halálos ágyán elkezdene bűnbocsánatért és Jézusért nyöszörögni, akkor az csak félrebeszélés és agylágyulás, ragasszák hát le a passzal a pofáját. Ezt ígérje meg neki mindenki, aki itt van, családtagok és tanúk jelenlétében. Mert a halálfélelem pusztá semmi ahhoz képest,

hogy az ember gyagyás legyen, és a pajalai kórházban feküdjön és gagyogjon egy nyitott ajtajú kórteremben. Aztán kilencszer a kövekre locsolt, amire a legények nyöszörögve lemasztak a padokról, azzal a kifogással, hogy pisilniük kell, és csak a legkeményebb fickók maradtak, hólyagosra égett bőrrel a vállukon. Nagyapa kétségbe vona a távozó pipogyákkal szembeni apaságát. Majd átadta a meritőkanalat, mondván, hogy a végső csatát rájuk bízta, mert ő megunta a kínzásukat, és azt, hogy a mirigyeiket szagolja. Meltósággal lelépett, és nekifogott mosa-

kodni a melegvizes lavórban. Öregember módjára csak a három legfontosabb tájat szappanozta be a testén: a tar fejét, a hasát és a zacskóit. Most kezdődött a kegyetlen végjáték. Einari átvette a locsolást, míg a többiek a hidegre panaszkodtak. A harc, mint mindig, jobbára pszichológiai volt. Valamennyiük testbeszéde azt fejezte

ki, mennyire kevésbé érinti őket a forróság, és milyen hosszú ideig tudnák könnyedén kibírni. Einari a veder tartalmát a sitergő kövekre öntötte, majd újratöltötte az edényt. Újabb, kegyetlen menet következett. Az első döntős letámolygott a padról, és lihegve elterült a padlón. Nagyapa hideg vizet öntött rá. A gőz ostromozta a hátakat, égette a tüdőt. A többiek üveges tekintettel, fatörzsekként ültek. Valaki megszédült, szinte leesett. Lesegítették. Még több gőz, még több fájdalom. Ekkor apám is feladta. Úgy köhögött, mint aki megfullad. Már csak a kopasz fejét ingató, bólogató Ismari és a köveket locsoló Einari ült a padon. A vesztesek a padlón kucorogva várták a verseny kimenetelét. Ismo látszólag az ájulás határán volt, de valami különös módon mégis versenyben maradt. Minden egyes meritőkanálról összerázkódott, mint egy védtelenül maradt ökölvívó, aki lassan sodródik a kiütés felé. Einari levegő után kapkodott, és reszkető kézzel öntött. Egy új meritőkanál. És még egy. Ismo fojtott köhögésbe kezdett, nyála a nyakára csorgott. Mindketten erősen inogtak, támaszul egymásba kapaszkodtak. Einari hirtelen megborzongott és mereven oldalra dőlt Ismora, aki szintén összeesett. Mint két lemeszárolt test lezuhantak az alsó padsorra, és továbbra is egymásba kapaszkodva fekvé maradtak. - Döntetlen! - kiáltotta valaki. Ekkor lenyűzött bőrrel előmasztam a felső padsor sötét sarkából: Mind engem bámultak, és nem értettek semmit. Szó nélkül győztesen magasba emeltem öklömet. Az ujjongás a kormos mennyezetig csapott, én közben térdre rogytam, és elhántam magam. Éjjel csipogó hangra ébredek. Fél kettő múlt pár perccel. Arnold is ébren van, lábujjhegyen az ajtóhoz megy, megpattintja. - Piip-piip-piip. Felbátorodik, kidugja a fejét. Azt a vijjogást hallani kell. - Hibás a riasztórendszer! - üvölti. Tíz perc múlva finnül és svédül felváltva beszélő, egyenruhás óriások töltik meg a szobát. Tanácstalanul nézelődnek. Arnold a hasát vakarva osztogatja a tanácsait. Senki sem figyel rá. Kétszer bekapcsolják a riasztóberendezést, az eredmény ugyanaz. A vijjogástól kimerülve feladják, és elmennek. Előtte természetesen kikapcsolják a riasztót.

Hegedűs Zsolt

Hont Róbert lapp rajzainak lelőhelye: www.painter.hu/hontrobert

Magyar Liget

www.hhrf.org/magyarliget

Szerkeszti:

Lőrinczi-Borg Ágnes
agnesborg@yahoo.se

Főmunkatárs:

Dr. Békássy N. Albert albert@refnet.cz; Kovács Ferenc
ferenc.kovacs@media.uio.no; Tar Károly tar.karoly@gmail.com

Fiókszerkesztőségek:

Izland: Katona Mária katona01@hotmail.com; **Koppenhága:** Lázár Ervin
Járkáló és a Látókör tagjai, hamv.laz@get2net.dk; **Lund:** Boross Kálmán
borosskalman@hotmail.com; **Malmö:** Dr. Szalontai Éva evaszal@axelero.hu

Honlapszerkesztő: Balázs Viktória

Az aláírt írásokért a szerzők felelősek.

A szerkesztőség a beküldött írások magyarítását kötelességének tartja.
A lapot a lundi magyar egyesület és jóakaróink sokszorosítják és terjesztik.